

พุทธศาสนากับความเหลื่อมล้ำทางสังคมไทยในศตวรรษที่ 21
Buddhism and Social Inequality in the 21st Century

พระสมณิก อตตทิโป* และ จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

Phra Somnuek Attatipo and Chakkree Sricharumedhiyan

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University Isan Campus

*Correspondence: Email: Somnuek.promarangsri@gmail.com

Received 12/07/2021

Revise 29/07/2021

Accepted 03/08/2021

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งแสดงให้เห็นถึง “ความเหลื่อมล้ำทางสังคมไทยในศตวรรษที่ 21” คือ ความไม่เท่าเทียมกันในทุกเรื่อง ทุกพื้นที่ ทุกภาคส่วน และทุกเวลา ซึ่งความเหลื่อมล้ำมีอยู่ในทุกสังคม และเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างคนในสังคมเดียวกันทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำยังมีอีกหลายมิติ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางชาติพันธุ์ ความเหลื่อมล้ำทางผิวสี ความเหลื่อมล้ำทางเพศสภาพ ความเหลื่อมล้ำเพราะถิ่นที่อยู่อาศัย ความเหลื่อมล้ำด้านอายุ สังคม โอกาส และรวมถึงความเหลื่อมล้ำในด้านศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งในปัจจุบันเราสามารถนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้ โดยใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ได้สอนถึงความเท่าเทียมกันทางสังคมเป็นวิถีแห่งความพอดี เป็นลักษณะของทางสายกลาง ความสมดุล ความมีสมานฉันท์หรือการร่วมสุขร่วมทุกข์ร่วมในการสร้างสรรค์หรือแก้ไขปัญหามากมาย ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ไม่ดูถูกเหยียดหยามกัน รวมทั้งไม่เอารัดเอาเปรียบกัน คือ มีความยุติธรรมและมีโอกาสที่จะใช้สิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกันนั่นเอง

คำสำคัญ : พุทธศาสนา, ความเหลื่อมล้ำ, ศตวรรษที่ 21

Abstract

This academic paper aims to demonstrate “Thai social inequality in the 21st century” is inequality in all matters, in all areas, in all sectors, and at all times, which inequality exists in every society. and is the cause that leads to conflicts between people in the same society both directly and indirectly The factors that cause the problem of inequality still have many dimensions, such as ethnic inequality. color disparity gender inequality because of habitat disparities in age, society, opportunity, and including disparities in human dignity. At present, we can apply Buddhist doctrines to reduce social inequality. By using Buddhist doctrines that teach social equality as a way of moderation. It is the nature of the middle path, balance,

reconciliation, or sharing in the creation or solving of problems equally without nepotism. not insulting each other including not taking advantage of each other, that is, having fairness and having the opportunity to exercise their rights and freedoms equally.

Keywords: Buddhism, reduce social inequality, 21st century

บทนำ

ความเหลื่อมล้ำในทางพระพุทธศาสนานั้นจะเห็นได้ชัดเจนว่า ได้การคัดค้านเรื่อง “วรรณะ” ตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู ซึ่งแบ่งมนุษย์ในสังคมออกเป็น 4 ชนชั้นตามกำเนิด โดยแยกจากกันอย่างเด็ดขาด ได้แก่ พราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ และศูทร แต่ละวรรณะต้องแต่งงานกันเองภายในวรรณะของตนเท่านั้น การแต่งงานข้ามวรรณะจะไม่ได้รับการยอมรับ ลูกที่ออกมาจะเป็นพวกนอกวรรณะที่เรียกว่า “จัณฑาล หรือ หริชน” ซึ่งในสังคมของชมพูทวีปจะรังเกียจพวกจัณฑาลมาก ถือว่าเป็นตัวกาลกิณี หากพวกจัณฑาลเดินผ่านหน้าบ้านจะต้องน่านมโคมะล้างพื้น เพื่อขับไล่เสนียดจัญไร แต่พระพุทธศาสนาได้แบ่งแยกชนชั้นวรรณะไม่ว่าจะมาจากวรรณะใดก็สามารถปฏิบัติตนเป็นพุทธมามกะ และสามารถบวชในพระบวรพระพุทธศาสนาได้ทั้งสิ้น (พระมหาประเสริฐ ธมฺมเสฏฺฐ, 2563)

“ความเหลื่อมล้ำ” คือ ความไม่เท่าเทียมกัน (inequality) เนื่องจากความไม่เท่าเทียมกันในทุกเรื่อง ทุกพื้นที่ ทุกภาคส่วน และทุกเวลา ซึ่งความเหลื่อมล้ำมีอยู่ในทุกสังคม และเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างคนในสังคมเดียวกันทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ไม่อาจจะขจัดให้หมดสิ้นไปได้ (กังสดาล เขารั้ววัฒนกุล, 2557: 67-68) ซึ่งในประเทศไทยอยู่กึ่งอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนผ่านในหลาย ๆ ด้าน เช่น กระแสของการเมืองการปกครองและความพยายามที่จะปฏิรูปประเทศตามโรดแมป (Roadmap) ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และที่สำคัญ คือ การก้าวเข้าสู่ยุคของไทยแลนด์ 4.0 แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น คนไทยต้องมีความพร้อมที่จะรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ แต่ปัญหาที่พบ คือ คนไทยส่วนใหญ่ยังไม่มีความพร้อมที่เพียงพอ ทำให้นำมาซึ่งปัญหาในสังคม เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มคนที่พร้อมและกลุ่มคนที่ยังไม่พร้อมและสุดท้ายปัญหาเหล่านี้จึงกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งกันเองภายในสังคมไทย (สฤณี อาชวานันทกุล, 2554) นอกจากนี้ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นกับสังคมไทยเกิดจากระบบเศรษฐกิจ การเมืองที่เป็นปัจจัยสำคัญ เราจะเห็นว่าการแข่งขันในภาคเอกชนถูกลดลง อำนาจทางธุรกิจมีความกระจุกตัวอย่างมาก การทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้นโดยง่าย โดยเฉพาะกับกลุ่มที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน ซึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำยังคงมีอีกหลายมิติ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางชาติพันธุ์ ความเหลื่อมล้ำทางผิวสี ความเหลื่อมล้ำทางเพศสภาพ ความเหลื่อมล้ำเพราะถิ่นที่อยู่อาศัย ความเหลื่อมล้ำด้านอายุ สังคม โอกาส และรวมถึงความเหลื่อมล้ำในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (การดูถูกหรือรังเกียจคนจน) ปัญหาทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจตามมาและถ้าหากปัจจัยดังกล่าวยังมีมากเท่าไรความเหลื่อมล้ำยิ่งมีความทวีคูณมากยิ่งขึ้น ฉะนั้นพระพุทธศาสนากับความเหลื่อมล้ำทางสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 ผู้เขียนจึง

ได้นำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย ซึ่ง (วิระยา พิมพ์พันธ์, 2563: 18-19) กล่าวถึงทัศนะของหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนานั้นความเท่าเทียมกันเป็นวิถีแห่งความพอดี เป็นลักษณะของทางสายกลาง ความสมดุล ความมีสมานฉันท์หรือการร่วมสุขร่วมทุกข์ร่วมในการสร้างสรรค์ หรือแก้ไขปัญหา เท่าเทียมกันโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ไม่ดูถูกเหยียดหยามกัน รวมทั้งไม่เอาัดเอาเปรียบกัน คือ ความยุติธรรมและมีโอกาสที่จะใช้เสรีภาพอย่างเท่าเทียมกันนั่นเอง

แนวคิดเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางสังคม

แนวคิดความเหลื่อมล้ำนี้มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ว่ามีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย และวิวัฒนาการในกรอบของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ได้แก่ เสรีนิยม ความยุติธรรมทางสังคม และสมรรถภาพของมนุษย์ (สฤณี อาชวานันทกุล, 2554) ซึ่งเมื่อกล่าวถึงความเหลื่อมล้ำแล้ว บางแห่งอาจใช้คำว่า ความแตกต่าง ความไม่เท่าเทียม ความไม่เสมอภาค หรือ การที่กลุ่มในสังคมมีบางอย่างที่ไม่เท่ากันก็ได้ (อานันท์ชนก สกนธวิวัฒน์, 2558) ในขณะที่ (Antoine, 2011) ได้ให้คำนิยาม ความไม่เท่าเทียมกันในสังคมว่า หมายถึง สถานการณ์ที่กลุ่มคนบางกลุ่มในสังคมไม่มีความเท่าเทียมในสถานะทางสังคม ชนชั้นทางสังคม และกลุ่มสังคม รวมถึงสิทธิต่าง ๆ ในสังคม ทั้งสิทธิในการออกเสียง สิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณะของรัฐ ได้แก่ การศึกษา สาธารณสุข การมีที่อยู่อาศัยที่มีคุณภาพ ระบบขนส่งสาธารณะ เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้ ทุกคนในสังคมควรมีสสิทธิต่ได้รับอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง

ส่วนประเภทของความเหลื่อมล้ำ ความเหลื่อมล้ำในสังคมทั่วไปสามารถแบ่งออกได้ หลายมิติ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ความเหลื่อมล้ำ ในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ และความเหลื่อมล้ำในการรับบริการสาธารณะ (โกวิทย์ กังสนันท์ 2559) ได้กล่าวถึงประเภทของความเหลื่อมล้ำออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ความเหลื่อมล้ำด้านสังคม ความเหลื่อมล้ำด้านการเมือง ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และความเหลื่อมล้ำทางสุขภาพ ในขณะที่ (ผาสุก พงษ์ไพจิตรและคณะ, 2563) ได้แบ่งความเหลื่อมล้ำเป็น 5 มิติ ได้แก่ ในมิติของการเมือง มิติของรายได้ มิติของโอกาส มิติของการได้รับการปฏิบัติ และมิติของการเป็นสมาชิกในสังคม ฉะนั้นความเหลื่อมล้ำทั้งหมดนี้ล้วนแล้วมีความเกี่ยวข้องกัน เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน เช่น ถ้าสังคมมีความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท และการเข้าถึง การศึกษา ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อ การได้งาน และทำให้ไม่ได้รับค่าจ้างที่เพียงพอและอาจทำให้เราไม่สามารถเข้าถึงการบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพ และทั่วถึงได้ นอกจากนี้ (สมชัย จิตสุชน และ จิราภรณ์ แผลงประพันธ์, 2556) ยังอธิบายว่าความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยนั้นได้เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องและมีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกัน การกระจายรายได้ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำขึ้นในสังคม นับวันก็จะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาระบบทุนนิยมเสรียุคใหม่ที่เต็มไปด้วยการแข่งขันกันอยู่ตลอดเวลา อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าสถานการณ์การแก้ไขปัญหาความยากจนจะเป็นไปในทางที่ดีขึ้น แต่ก็ยังเกิดความเหลื่อมล้ำขึ้นในสังคมไทย ซึ่งในบริบททางเศรษฐศาสตร์แล้วต้องถือว่าความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความไม่สำเร็จในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างหนึ่ง และยังมีสาเหตุหลัก ๆ ที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการ

กระจายรายได้ทางสังคมไทยดังต่อไปนี้ (1) ความแตกต่างในความสามารถของมนุษย์แต่ละคน (2) ความแตกต่างในทรัพย์สินที่ครอบครองอยู่ (3) โอกาสในการศึกษาแตกต่างกัน (4) การดำเนินนโยบายการคลังของรัฐบาล (5) การว่างงาน (6) ภาวะเงินเฟ้อ และ (7) นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่เสมอภาค

ดังนั้น จากที่นักวิชาการหลายท่านกล่าวมาอาจจะมองได้ว่าเมื่อกล่าวถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำของสังคมไทย มักจะนึกถึงความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจเป็นอันดับแรก ได้แก่ การมีรายได้ต่างกันมากเกินไประหว่างคนรวยและคนจน ซึ่งความยากจนมีทั้งยากจนอย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ ความยากจนทางรายได้ รวมถึงการได้รับปัจจัยพื้นฐานของความต้องการของมนุษย์ และความยากจนที่เป็นนามธรรม เช่น การมีสุขภาพแย่มาก การศึกษาต่ำ มีการกีดกันในสังคม มีความไม่ปลอดภัยในสังคม และการขาดอิสระภาพ และการไม่มีปากมีเสียงในสังคมที่จะเรียกร้องสิทธิของตัวเองได้ ซึ่งจะเห็นว่าความยากจนไม่เพียงแต่การไม่มีเงินทองเท่านั้นยังขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา การเข้าถึงบริการสาธารณะต่าง ๆ ก็ถือว่าเป็นความยากจนด้วย

ความเหลื่อมล้ำทางสังคมไทย

จากการทบทวนงานวิชาการเกี่ยวกับ “ความเหลื่อมล้ำทางสังคมไทย” ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญและเป็นรากฐานสำคัญหนึ่งของความขัดแย้งทางการเมืองและจากการศึกษางานวิชาการส่วนใหญ่ชี้ให้เห็นว่า “ความเหลื่อมล้ำ” เกิดจากความไม่เป็นธรรมของกฎหมาย นโยบาย กลไกของรัฐ รวมถึงความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การเมือง และการศึกษา ซึ่ง ความเหลื่อมล้ำเหล่านี้ยังคงฝังลึกอยู่ในสังคมไทยมายาวนานจนถึงปัจจุบัน

ในความเหลื่อมล้ำทางสังคมไทย (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2561) ได้กล่าวถึงความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศไทยที่ถูกพูดถึงมาเกิน 20 ปีแล้ว แต่มิติที่ขาดหายไปหรือไม่ได้รับความสำคัญคือมิติทางการเมืองของความเหลื่อมล้ำ เพราะอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันหรือไม่แม้แต่จะใกล้เคียงกันของคนกลุ่มต่าง ๆ คนกลุ่มไร้อำนาจหรือด้อยอำนาจจึงถูกแย่งชิงทรัพย์สิน โอกาส และการสนับสนุนที่พึงมีพึงได้ จนไม่อาจพัฒนาตนเองให้พ้นจากความยากจนไปได้ ซ้ำยังสมรรถนะส่วนตัวที่อาจใช้ประโยชน์ได้ ก็มักถูกนโยบายรัฐขัดขวางกีดกันให้ใช้ได้อย่างจำกัด ฉะนั้น ถึงจะขยันขันแข็งและเก่งกล้าสามารถสักปานใด โอกาสที่คนไร้อำนาจหรือด้อยอำนาจจะยกฐานะของตนเองและครอบครัวให้ก้าวสูงขึ้น จึงเป็นไปได้ยากมาก มิติทางการเมืองจึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ หรือทำให้ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นแล้วดำรงอยู่ต่อไป ในประวัติศาสตร์ของความมั่งคั่งพรั่งพร้อมด้วยวัตถุที่โลกสมัยใหม่ไขว่คว้ามาได้ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจจะบรรเทาลงได้ก็ต่อเมื่อความเหลื่อมล้ำทางการเมืองต้องบรรเทาลงก่อน หรือบรรเทาลงพร้อมกัน คนที่ไร้อำนาจหรือด้อยอำนาจซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ต้องมีอำนาจต่อรองที่เท่าเทียมกัน หรือใกล้เคียงกับคนส่วนน้อยที่อยู่ข้างบนเท่านั้น จึงสามารถบังคับให้รัฐที่มีอำนาจเพิ่มขึ้นอย่างมาก หันมาเปิดโอกาสที่เป็นไปได้ในความเป็นจริงแก่พวกเขา หรือป้องกันไม่ให้รัฐใช้อำนาจขัดขวางการพัฒนาของพวกเขา เพื่อประโยชน์ของนายทุนจำนวนน้อย

นอกจากนี้ (รัชต์ แสงมเหหมัต, 2560: 38-40) ได้กล่าวถึงความเหลื่อมล้ำในสังคมถือว่าเป็นปัญหาที่ยืดเยื้อมานานและส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจและที่สำคัญทำให้คุณภาพชีวิตถดถอยลงไปด้วย เช่น ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา การศึกษาถือว่าเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนประเทศให้

ก้าวต่อไปได้ แต่การจะทำให้เด็กได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ และมีความเท่าเทียมกัน ทั้งถึงกันนั้นเป็นเรื่องที่ทำ
ได้ยาก แม้จะมีนโยบายมากมายที่จะส่งเสริมให้เด็กมีการพัฒนามากขึ้น หากแต่เป็นนโยบายที่ชนชั้นกลางและ
ชนชั้นสูงเท่านั้นที่ได้รับประโยชน์ แต่อย่างไรก็ตาม กล่าวว่าการพัฒนาทางการศึกษามีความสัมพันธ์กับการ
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยสอดคล้องกับ (อุมารณ ภัทรวานิชย์ และ ปัทมา อมรสิริสมบุรณ์, 2550) ที่ได้
ศึกษาเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมทางด้านการศึกษา :เมืองและชนบท พบว่า ความแตกต่างระหว่างความเป็น
เมืองและชนบท มีผลต่อการได้รับโอกาสทางการศึกษา โดยคนเมืองมีโอกาสมากกว่าคนชนบท รวมถึง
ทรัพยากรครัวเรือน อันได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมก็มีผลเช่นกัน โดยครอบครัวที่ยากจนมีแนวโน้มที่
จะได้รับโอกาสทางการศึกษาน้อยกว่าครอบครัวที่ร่ำรวย ซึ่งไม่เพียงแต่การมีสภาพเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน
เท่านั้น แต่ก็ยังมีความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพของการศึกษาอีกด้วย และ (ธัญลักษณ์ สัมพันธ์, 2556) ได้
กล่าวถึงสาเหตุความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาโดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ที่แตกต่างกันมากนั้น น่าจะมาจากความ
เหลื่อมล้ำด้านทรัพยากรการเรียน และความเหลื่อมล้ำในการใช้จ่ายของภาครัฐ ได้แก่ งบประมาณของ
กระทรวงศึกษาธิการที่ได้รับการจัดสรรนั้นมีมากกว่าส่วนงานราชการอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง และเมื่อพิจารณาถึง
การกระจายของงบประมาณไปยังสถานศึกษาทั่วประเทศ กลับพบว่ายังคงกระจุกตัวอยู่ที่โรงเรียนขนาดใหญ่ มี
ชื่อเสียงและตั้งอยู่ในจังหวัดใหญ่ ๆ มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กหรือโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล นอกจากนี้ ความ
เหลื่อมล้ำการจัดสวัสดิการของรัฐ (วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร, 2561) ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรค
โควิด 19 มีผู้ที่ได้รับผลกระทบจำนวนมากภาครัฐจึงมีความพยายามที่จะออกมาตรการเพื่อจะช่วยเหลือและ
เยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดดังกล่าว โดยมาตรการที่เห็นได้ชัดคือ มาตรการ
เยียวยากลุ่มแรงงาน ลูกจ้างชั่วคราว อาชีพอิสระที่ไม่อยู่ในระบบประกันสังคม ตามโครงการ “เราไม่ทิ้งกัน” ที่
มีกระทรวงการคลังเป็นผู้รับผิดชอบหลักในโครงการนี้ โดยจะมีการชดเชยรายได้คนละ 5,000 บาทต่อเดือน
เป็นระยะเวลา 3 เดือน ตั้งแต่เดือน เมษายน ถึง มิถุนายน 2563 ผ่านการลงทะเบียนทาง www.เราไม่ทิ้งกัน.com ซึ่งในช่วงแรกรัฐบาลได้กำหนดเป้าหมายของผู้ที่ได้รับผลกระทบจำนวนเพียง 3 ล้านราย และได้เพิ่มมา
เป็น 9 ล้านรายในเวลาต่อมา แต่พบว่ามีผู้ลงทะเบียนจำนวนมากถึง 27 ล้านกว่าคน การดำเนินการของรัฐตาม
โครงการดังกล่าวพบว่า ค่อนข้างมีอุปสรรคอย่างมาก กล่าวคือ ในภาวะวิกฤตนี้เรากลับพบว่าระบบข้อมูลของ
ภาครัฐค่อนข้างต่างจากความจริง ทำให้ประชาชนหลายคนพลาดสิทธิ รวมถึงระบบการคัดกรองด้วยระบบ AI
ที่ไม่ได้ประสิทธิภาพ ทำให้ประชาชนบางส่วนต้องเดินทางมาร้องเรียนที่กระทรวงการคลังเป็นจำนวนมาก อีกทั้ง
ทั้งการลงทะเบียนดังกล่าวมีประชาชนจำนวนมากที่ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิได้ เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจ
ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อลงทะเบียน และถือได้ว่าเทคโนโลยียังทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำอย่างเห็นได้ชัด อีกทั้ง
เป็นกลุ่มที่ไม่ได้อยู่ในเกณฑ์การพิจารณาดังกล่าว รวมถึงกลุ่มเปราะบาง กลุ่มผู้พิการ เด็กแรกเกิด ผู้สูงอายุ
และคนไร้บ้าน ซึ่งกลุ่มคนดังกล่าวนี้ทางกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีโครงการ
ช่วยเหลือกลุ่มคนเปราะบางแน่นอนแล้ว 13 ล้านคน โดยแจกเงินให้คนพิการ ผู้สูงอายุเด็กแรกเกิดถึงอายุ 6 ปี
เพิ่มอีกคนละ 1,000 บาท เป็นเวลา 3 เดือน เช่น เดิมได้รับเบี้ยผู้พิการ 1,000 บาท ก็จะเพิ่มเป็นเดือนละ
2,000 บาท และผู้สูงอายุจะได้เพิ่มจากเบี้ยอีกคนละ 1,000 บาท ขณะที่คนไร้บ้านจะไม่แจกเป็นเงินแต่จะช่วยเหลือ

หาที่พักอาศัย และอาหารการกินให้แทน จากข้อเท็จจริงที่รัฐเพิ่มเงินเยียวยาให้กับกลุ่มคนดังกล่าวผู้เขียนมองว่ารูปแบบของการจัดสวัสดิการดังกล่าวของรัฐของสังคมไทยจะเป็นการจัดสวัสดิการในรูปแบบ “สงเคราะห์” มากกว่าการให้แบบถ้วนหน้า ถ้าเทียบกันแล้วกลุ่มผู้เปราะบางเหล่านี้ยังไม่อาจมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ ถึงแม้จะไม่ใช่วงเวลาของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิดก็ตาม รัฐควรจัดระบบสวัสดิการที่ถ้วนหน้าอย่างแท้จริงให้กับกลุ่มคนดังกล่าวและให้ได้รับสวัสดิการที่พร้อมและเท่าเทียมกับกลุ่มอื่น ๆ ที่เดือดร้อน ไม่ใช่จะต้องให้มีการเรียกร้องออกมาก่อน

พุทธศาสนากับความเหลื่อมล้ำทางสังคมไทย

ไชยันต์ ไชยพร (2563) ได้กล่าวถึงความเหลื่อมล้ำในมุมมองทางพระพุทธศาสนาว่าสามารถเปรียบเทียบกับดอกบัวสี่เหล่าในความคิดทางพุทธศาสนานั้นเริ่มต้นจากการที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ธรรมพิเศษ และทรงพิจารณาถึงมนุษย์ที่จะสามารถรับรู้ธรรมอันพิเศษนี้ว่า จะมีผู้รู้ทั่วถึงธรรมนั้นบ้างหรือไม่ ซึ่งพระองค์ก็ทรงทราบด้วยพระปัญญาว่า บุคคลผู้มีกิเลสน้อยเบาบางก็มี ผู้มีกิเลสหนักก็มี ผู้มีอินทรีย์ คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา กล่าวก็มี ผู้มีอินทรีย์อ่อนก็มี ผู้มีอาการอันชั่วก็มี เป็นผู้จะฟังสอนให้รู้โดยง่ายก็มี เป็นผู้ฟังจะสอนให้รู้ได้โดยยากก็มี เป็นผู้สามารถจะรู้ได้ก็มี เป็นผู้ไม่สามารถจะรู้ได้ก็มี ซึ่งพระองค์ได้ทรงเปรียบบุคคลในโลกมนุษย์กับดอกบัวที่มีทั้งดอกบัวที่จมอยู่กับโคลนตม ดอกบัวที่อยู่ใต้น้ำ ดอกบัวที่อยู่ปรุมน้ำ และดอกบัวที่อยู่พ้นน้ำ ดอกบัวเหล่านี้ ดูแล้วคล้ายเป็นการแบ่งมนุษย์ออกเป็นชั้นวรรณะอย่างที่ดำรงอยู่ในสังคมอินเดียโบราณ แต่ในทางพุทธศาสนากล่าวว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของคนต่อสังคมมากกว่าที่จะเป็นการจัดแบ่งชนชั้นหรือจำพวกของมนุษย์ เพราะมนุษย์ทุกคนล้วนถือกำเนิดมาในลักษณะเดียวกัน ไม่มีใครที่ถือกำเนิดมาในลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากมนุษย์ผู้อื่น รวมทั้งพระพุทธเจ้าก็ทรงไม่เห็นด้วยกับหลักเกณฑ์การจำแนกวรรณะเป็น 4 วรรณะตามแบบพราหมณ์ ด้วยเหตุผลที่ว่าในหมู่วรรณะต่าง ๆ นี้ ต่างก็เป็นมนุษย์เหมือนกัน และมนุษย์เมื่อตอนที่ถือกำเนิดนั้นต่างก็มีจุดกำเนิดเดียวกัน มีการทำดีทำชั่วเหมือนกันทั้ง 4 วรรณะ ซึ่งในพระไตรปิฎกนั้นไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่อง “วรรณะ” ในการจำแนกชนชั้นของมนุษย์ ซึ่งหมายความว่า การจำแนกมนุษย์เป็น 4 จำพวก ไม่ได้เป็นการจำแนกมนุษย์ตั้งแต่มนุษย์ผู้นั้นได้ถือกำเนิดมาและไม่ได้เกิดขึ้นจากการตัดสินใจของใคร รวมทั้งไม่ได้เกิดขึ้นจากการตัดสินใจของรัฐหรือสังคม แต่การจำแนกจำพวกมนุษย์นี้เป็นผลจากตัวมนุษย์เอง อันเกิดขึ้นจากความสามารถในการรับรู้และเข้าใจในธรรมอันพิเศษที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ ที่มนุษย์แต่ละคนมีระดับความสามารถในการรับรู้ธรรมอันพิเศษในระดับที่ต่างกัน ฉะนั้นในแง่ของพระพุทธศาสนา มนุษย์ตามธรรมชาตินั้นมีความเท่าเทียมกันในเรื่องของความ เป็นมนุษย์ แต่จะมีความแตกต่างกันในเรื่องของระดับความสามารถในการเข้าใจธรรมอันพิเศษที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ ซึ่งหมายถึง ไม่มีมนุษย์ผู้หนึ่งอยู่เหนือกว่ามนุษย์ผู้ใด โดยจะมีมนุษย์ที่อยู่เหนือกว่ามนุษย์ผู้อื่น แต่จะต่างกันก็โดยลักษณะของความสามารถอันเกิดจากความเข้าใจในธรรมอันพิเศษของมนุษย์แต่ละคน ซึ่งเป็นผลจากกรรมของมนุษย์ผู้นั้น และนอกจากนั้น มนุษย์ทุกคนจึงมีโอกาสและมีสิทธิในการ

.....

เปลี่ยนแปลงการสังกัดชนชั้นของตนได้ทั้งในทางที่ดีขึ้นและเลวลงโดยไม่มีปัจจัยใด ๆ จะเป็นสิ่งกีดขวางการสังกัดชนชั้นมนุษย์ได้นอกจากตัวมนุษย์แต่ละคนเอง

นอกจากนี้ (อภิญา เพ็ญฟูสกุล 2558: 168-170) ได้เสนอให้เห็นถึงรูปแบบของการที่จะลดความเหลื่อมล้ำได้ต้องอาศัยจิตสำนึกใหม่และโครงสร้างใหม่ ดังจะได้ว่ายุทธศาสตร์ลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยควรจะเป็นยุทธศาสตร์ชาติที่รัฐบาลใหม่และสังคมไทยร่วมกันขับเคลื่อนองค์กรที่สนับสนุนการวิจัยและนักวิชาการในมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยต่าง ๆ ควรจะวิจัยเรื่องความเหลื่อมล้ำ และการลดความเหลื่อมล้ำทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ แล้วนำความรู้ที่ได้มาสู่การรับรู้ของสังคมอย่างกว้างขวาง ความเข้าใจและความมุ่งมั่นร่วมกันจะทำให้การแก้ไขโครงสร้างเพื่อลดความเหลื่อมล้ำเป็นไปได้ด้วยสันติวิธี ซึ่งการยึดมั่นกับความเชื่อและการปฏิบัติดี ๆ ทางพุทธศาสนาเรียกว่า สีลพตปรามาส สีลพตปรามาสนำไปสู่วิฤตการณ์ทางสังคมและความรุนแรง เพื่อปลงความเชื่อและการปฏิบัติที่ผิด ๆ ถ้าจะพ้นจากวิฤตการณ์ทางศีลธรรมสังคมไทยต้องทบทวนความยึดมั่นในความเชื่อและการปฏิบัติที่ไม่ได้ผล ถ้าเห็นตรงกันว่าการลดความเหลื่อมล้ำคือศีลธรรม ก็สามารถหลอมรวมพลังของคนไทยไปสู่จุดลงตัวใหม่เพื่อสร้างสังคมสันติสุขได้ สอดคล้องกับ(พระครูปริยัตินานายุต และ อุทัย สติมัน. 2560.: 47-49) กล่าวว่าพระพุทธศาสนาได้เสนอหลักปฏิบัติเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไว้ดังนี้ 1) สร้างความเสมอภาคเท่าเทียมกัน 2) ความยุติธรรม 3) ให้สำคัญต่อสังคมส่วนรวม และ 4) ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจสังคมจึงจะมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันทั้งในด้านสิทธิเสรีภาพและจิตใจพร้อมทั้งความเสมอภาคทางด้านโอกาส เพื่อช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความสามัคคีได้จริง เพราะไม่ต้องแข่งขันกันสร้างวัฒนธรรมแห่งสันติสุขเพราะการแบ่งปันผลผลิตหรือปัจจัยสี่ตามความจำเป็นและอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นบนฐานของการเคารพและการให้เกียรติแก่กันและกันแม้ว่าจะไม่รู้จักกันมาก่อนก็ตาม ดังที่(วิภารัตน์ ธาราธิราภ 2560: 73-74) ได้กล่าวถึงพระพุทธศาสนา สอนความเสมอภาคของมนุษย์ภายใต้กฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาเป็นข้อเท็จจริงที่พระพุทธเจ้าได้ค้นพบแล้วว่า บุคคลเมื่อกระทำความกรรมแล้วย่อมได้รับผลของกรรมเยี่ยงนั้นเป็นธรรมดา ดังพุทธพจน์ที่แสดงไว้ในพระสูตรตันตปิฎกสังยุตตนิกายสคาถวรรคที่ว่า “บุคคลหวานพืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น” ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้ผลดี ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้ผลชั่ว พระพุทธศาสนาถือว่ามนุษย์มีความเสมอภาคหรือเท่าเทียมกันในฐานะมนุษย์เหมือนกัน และมีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพทางจริยธรรมอย่างเท่าเทียมกัน พระพุทธศาสนาจึงได้ให้ความสำคัญแก่คนที่เสียเปรียบ โดยถือว่าเป็นบุคคลที่ควรได้รับการสงเคราะห์ โดยเห็นว่าเป็นหน้าที่และคุณธรรมที่มนุษย์ควรช่วยซึ่งกันและกัน

สรุป

ความเหลื่อมล้ำทางสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 คือ ความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคม ซึ่งเกิดจากหลายปัจจัย ได้แก่ ขาดทุนกำเนิด ขาดทุนรู้ ฝีมือ เพศสภาพ ถิ่นที่อยู่อาศัย อายุ สังคม โอกาส และรวมถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ แต่ในมุมมองทางพระพุทธศาสนาถือว่าความเหลื่อมล้ำสามารถเปรียบเทียบกับดอกบัวสี่เหล่า คือ ดอกบัวที่จมอยู่กับโคลนตม ดอกบัวที่อยู่ใต้น้ำ ดอกบัวที่อยู่ริมฝั่ง และดอกบัวที่อยู่พ้นน้ำ ดอกบัวสี่เหล่านี้นี้ เป็นการเปรียบเทียบการแบ่งมนุษย์ออกเป็นชั้นวรรณะอย่างที่ดำรงอยู่ในสังคมอินเดียโบราณ แต่ในทาง

พุทธศาสนากล่าวว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของคนต่อสังคมมากกว่าที่จะเป็นการจัดแบ่งชนชั้นหรือจำพวกของมนุษย์ เพราะมนุษย์ทุกคนล้วนถือกำเนิดมาในลักษณะเดียวกัน ไม่มีใครที่ถือกำเนิดมาในลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากมนุษย์ผู้อื่น ด้วยเหตุผลที่ว่าในหมู่วรรณะต่าง ๆ นี้ ต่างก็เป็นมนุษย์เหมือนกัน และมนุษย์เมื่อตอนที่ถือกำเนิดนั้นต่างก็มีจุดกำเนิดเดียวกัน มีการทำดีทำชั่วเหมือนกันทั้ง 4 วรรณะดังพุทธพจน์ที่แสดงไว้ในพระสูตรตันตปิฎกสังยุตตนิกายสคาถวรรคที่ว่า “บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น” ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้ผลดี ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้ผลชั่ว พระพุทธศาสนาจึงถือได้ว่ามนุษย์มีความเสมอภาคหรือเท่าเทียมกันในฐานะมนุษย์เหมือนกัน และมีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพทางคุณธรรมจริยธรรมอย่างเท่าเทียมกัน

เอกสารอ้างอิง

- กังสดาล เขารั้วพัฒนกุล. (2557). ความเหลื่อมล้ำทางสังคมของชุมชนหมู่บ้านจัดสรรในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. 40 (2), 67-68.
- โกวิท ภัทสนันท์. (2559). *การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการลดความเหลื่อมล้ำ. การประชุมวิพากษ์ยุทธศาสตร์การวิจัยรายประเด็น*. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ไชยันต์ ไชยพร. (2563.) *ความเสมอภาคและไม่เสมอภาคในพุทธศาสนา*. (Online). ค้นเมื่อ 7 กันยายน 2564, จาก <https://www.posttoday.com/politic/columnist/630391>.
- ธัญลักษณ์ สัมพันธ์. (2556). *ความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิและโอกาส สิทธิและโอกาสในการรับบริการสาธารณะและการศึกษา*. (Online). ค้นเมื่อ 7 กันยายน 2564, จาก <http://sdgroup1.blogspot.com/2013/01/53242025.html>.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2561). *ความเหลื่อมล้ำทางการเมือง*. (Online). ค้นเมื่อ 5 กันยายน 2564, จาก https://www.matichon.co.th/article/news_1177141.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตรและคณะ. (2563). *เจาะลึกความเหลื่อมล้ำตลอดสามทศวรรษของประเทศไทย*. (Online). ค้นเมื่อ 7 กันยายน 2564. จาก <https://www.pier.or.th/>.
- พระครูปริยัติรัตนานุกุล และ อุทัย สติมัน. (2560). พุทธธรรมกับการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย. *วารสารมจรพุทธปัญญาปริทรรศน์*. 2 (1), 47-49.
- พระมหาประเสริฐ ธรรมโสภณ. (2563). *ความเสมอภาคในพุทธศาสนา*. (Online). ค้นเมื่อ 7 กันยายน 2564. จาก <https://www.gotoknow.org/posts/427669>.
- รัชวดี แสงมเหษณ์. (2560). ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา : คุณภาพสังคมที่คนไทยมองเห็น. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์* 8 (1), 38-40.
- วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์. (2561). *ความเหลื่อมล้ำ คืออะไร ทำความเข้าใจ ความไม่เท่าเทียมกัน*. (Online). สืบค้น 7 กันยายน 2564, จาก <https://www.prachachat.net/columns/news-168380>.

-
- วิภารัตน์ ธาราธิราพ. (2560). การพัฒนาความเสมอภาคในสังคมเมืองเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*. 13 (ฉบับพิเศษ), 73-74.
- วิระยา พิมพ์พันธ์. (2563). ความเสมอภาค : ตามแนวคิดประชาธิปไตยมีอยู่จริงหรือในพระพุทธรูปศาสนา. *Journal of Graduate MCU KhonKaen Campus*. 7 (3), 18-19.
- สมชัย จิตสุชน และ จิราภรณ์ แผลงประพันธ์. (2556). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาประเด็นเชิงนโยบายด้านความยากจนและการกระจายรายได้. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. นำเสนอสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สฤณี อาชวานันทกุล. (2554). *ความเหลื่อมล้ำฉบับพกพา : แนวคิดหลักกว่าด้วยความเหลื่อมล้ำ*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: เป็นไท พับลิชชิ่ง.
- อภิญา เพื่องฟูสกุล. (2558). *วิถีพุทธศาสนาเพื่อสังคมในต่างประเทศ*. สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อานันท์ชนก สกนธวัฒน์. (2558). *ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ. เอกสารประกอบการบรรยาย ครั้งที่ 10*. หลักสูตร Human Resource Economic, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุมาภรณ์ ภัทรวาณิชย์ และ ปัทมา อมรสิริสมบูรณ์. (2550). *ความไม่เท่าเทียมด้านการศึกษา : เมืองและชนบท*. นครปฐม: สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม.
- Antoine. (2011). *Inequality in Education. In The Inequality Project*. (Online). Retrieved from <https://inequalityproject.wordpress.com/inequality-in-education/>.